

Principy a perspektivy vodíkových technologií

Karel Bouzek a Martin Paidar

„Čím se tedy bude topit, nebude-li uhlí?“ – „Vodou, ovšem rozloženou na její prvky,“ odpověděl Cyrus Smith. „Budou ji rozkládat snad elektřinou, která se stane mocnou a hybnou silou. Věřím, že vody bude využíváno jako paliva. Voda je uhlím budoucnosti.“

Jules Verne: Tajuplný ostrov (L'île mystérieuse), 1874

„Green Deal“, dekarbonizace ekonomiky a vodík

Politická podpora – „Clean Hydrogen Alliance“

*“Whilst around 280 companies are active in the production and supply chain of electrolyzers and more than 1 GW of electrolyser projects are in the pipeline, the total European production capacity for electrolyzers is currently below 1 GW per year. To reach the strategic objective of 40 GW electrolyser capacity by 2030, a coordinated effort with the **European Clean Hydrogen Alliance**, Member States and front-runner regions is needed as well as support schemes before hydrogen becomes cost-competitive.*

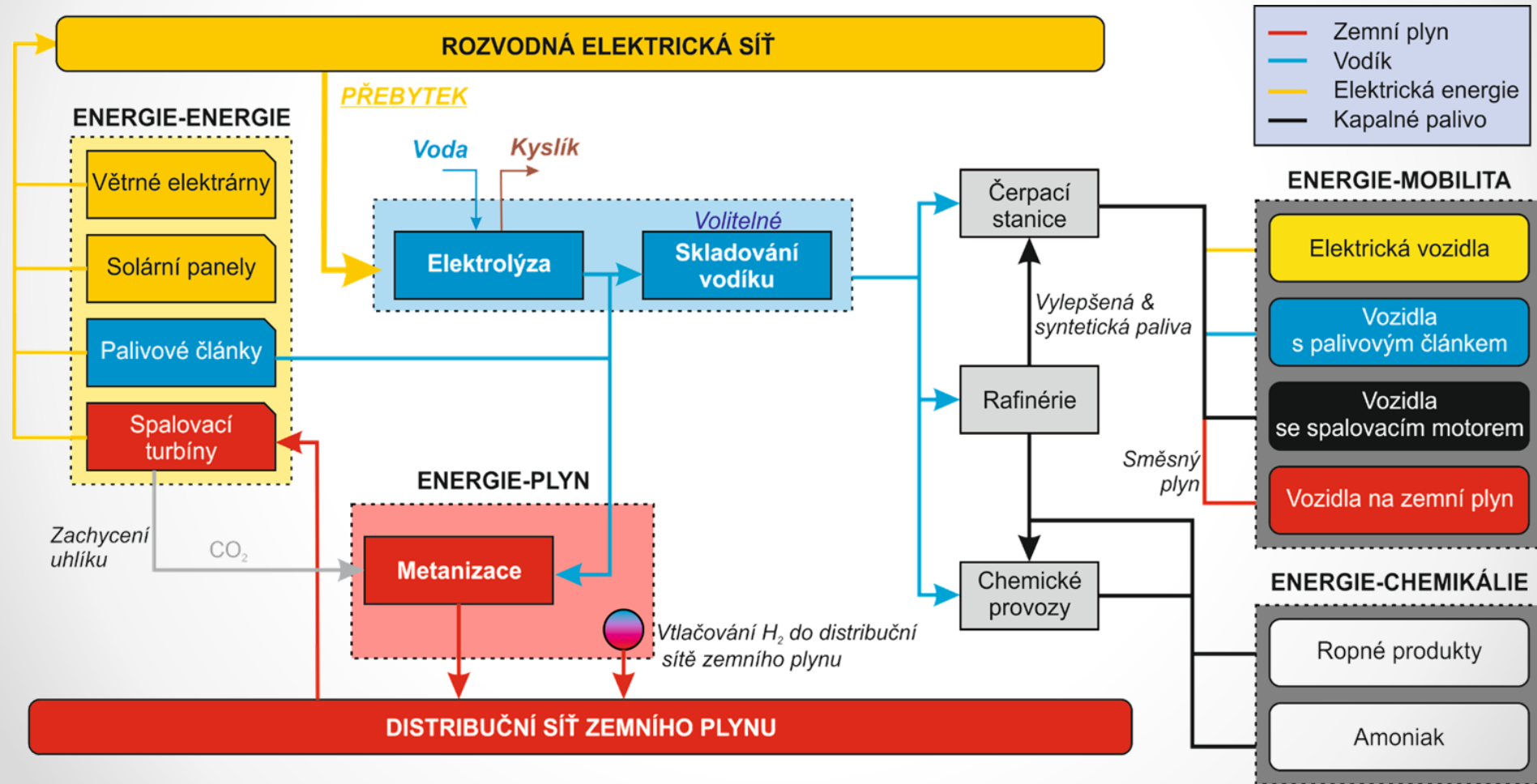

Brussels, 8.7.2020
COM(2020) 301 final

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS

A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe

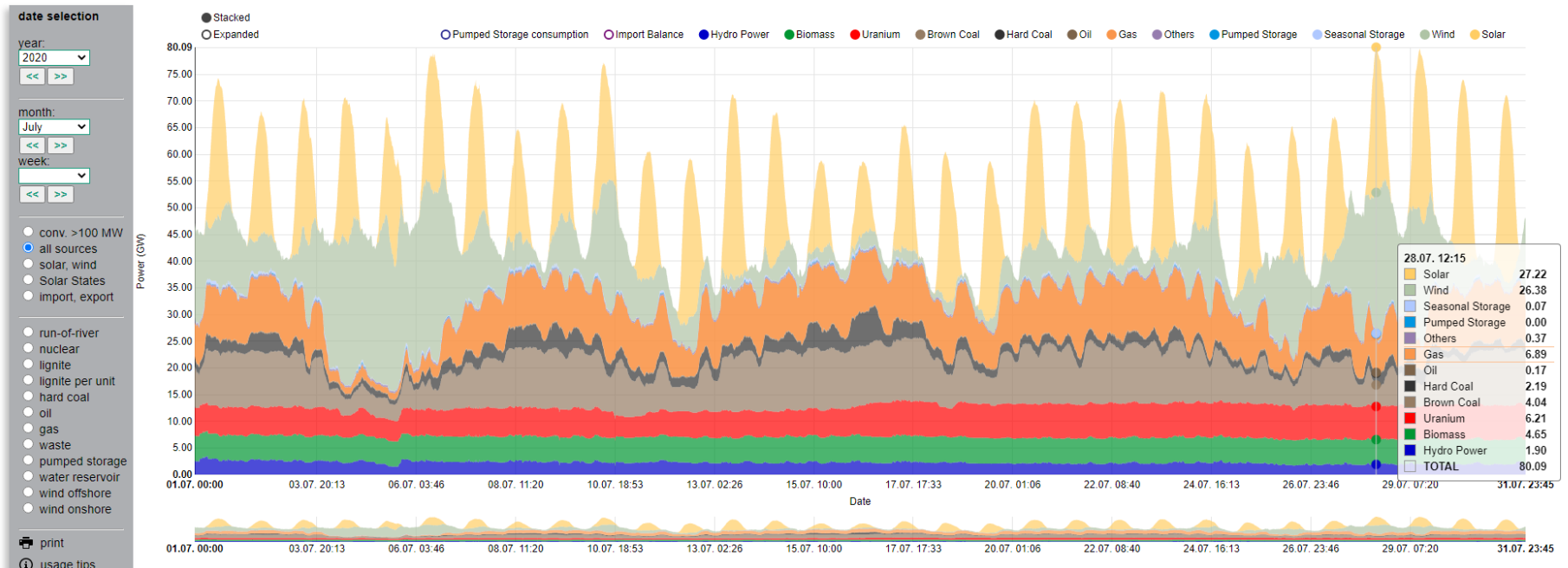
Zjednodušené schéma vodíkové ekonomiky

Distribuční síť a její zdroje

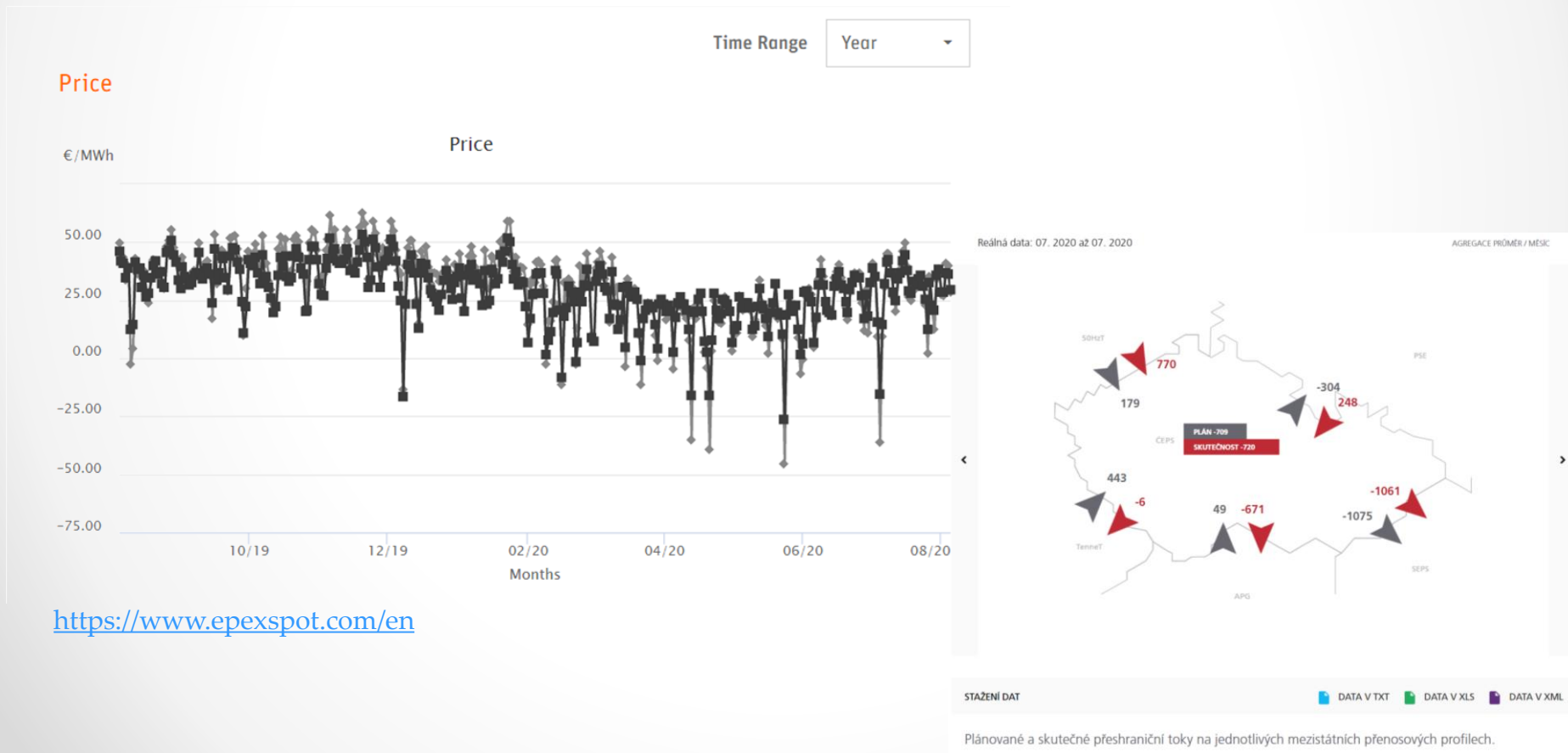
Příklad energetického mixu NSR pro červen 2020

Electricity production in Germany in July 2020

Energetika a obnovitelné zdroje

Dopady obnovitelných zdrojů na stabilitu dodávek elektrické energie

Otázka dne – zdroje energie

„Taxonomie“ vodíku

zelený
modrý
tyrkysový
šedý
černý
nějaký další?

	g CO ₂ ekv./kWh	Podíl nízkoemisních	Z toho obnovitelných
Česká republika	380	50 %	13 %
Německo	294	62 %	49 %
Francie	48	94 %	22 %
Polsko	740	6 %	6 %
Norsko	30	100 %	100 %

Electricity map Live, 5.8. 2020, 9:00

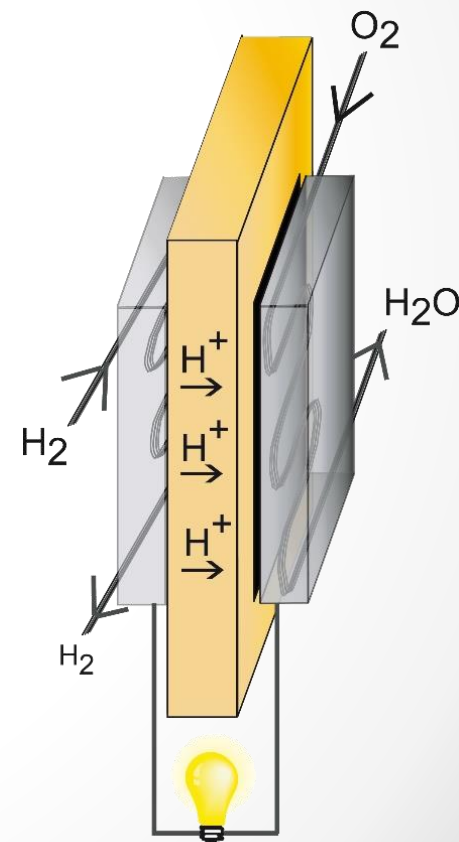
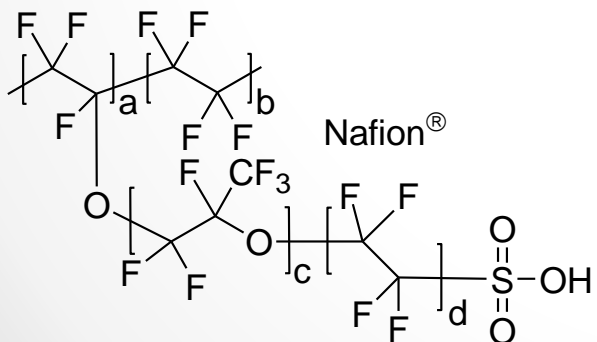
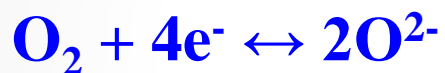
Úsměvná hra úředníků, nebo vážný problém?

důležité dopady do plnění dekarbonizačních závazků
potenciálně rovněž důležité dopady do podpory z veřejných prostředků
kompatibilita s národní energetickou strategií
na národní úrovni otevřená otázka certifikační strategie

Princip konverze energie ve vodíkových procesech

Základní princip a jeho modifikace

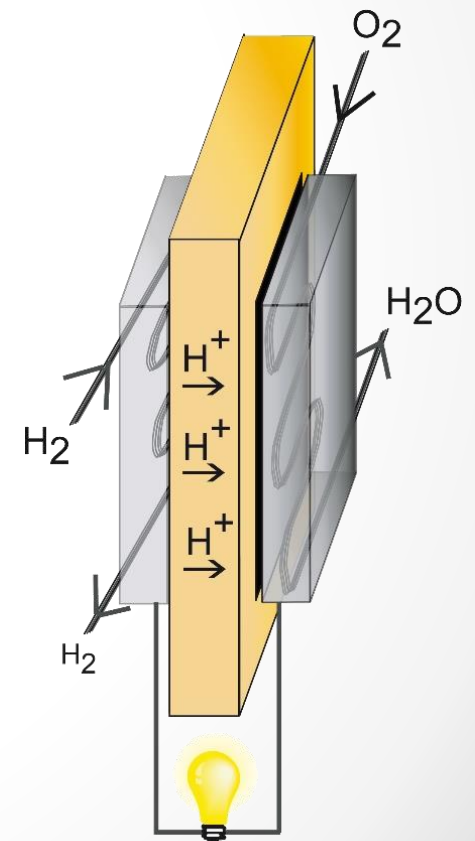

Princip konverze energie ve vodíkových procesech

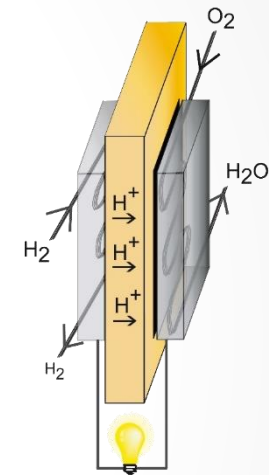
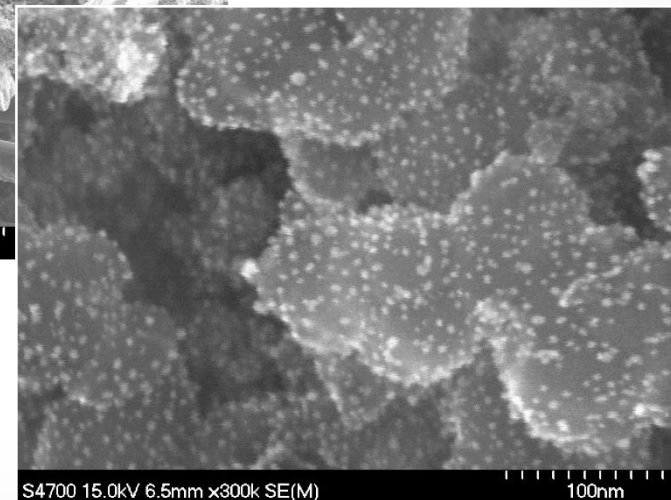
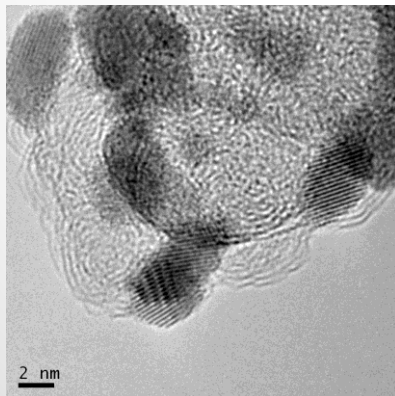
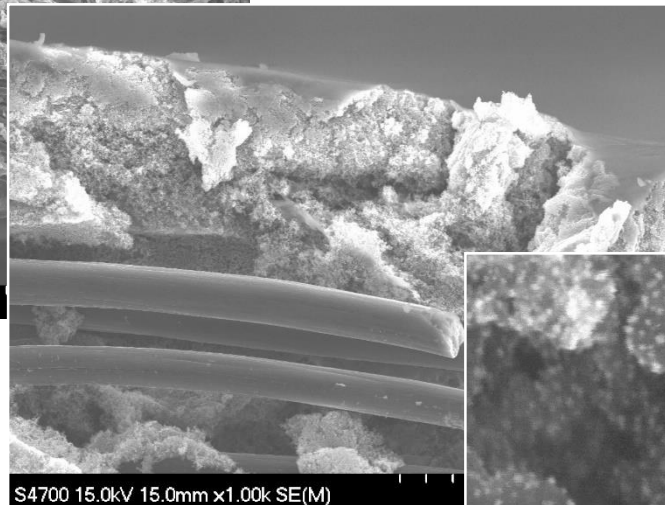
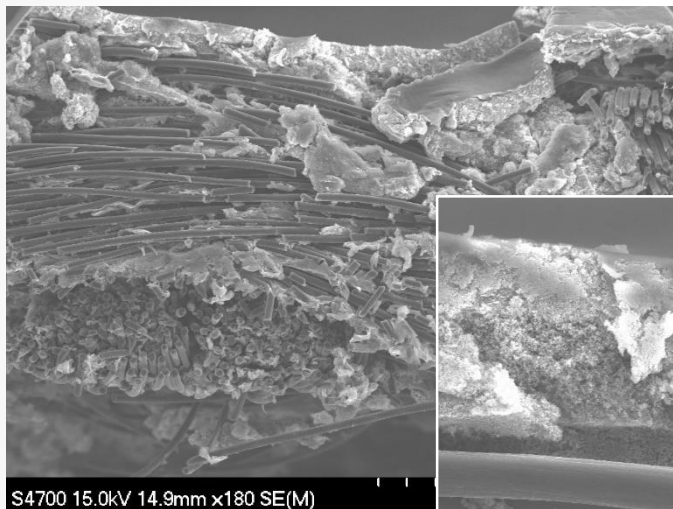
Základní dělení podle provozní teploty

nízkoteplotní	kyselé (PEM) alkalické
středněteplotní	kyselé (HT PEM) alkalické
vysokoteplotní	tavené uhličitany pevné oxidy

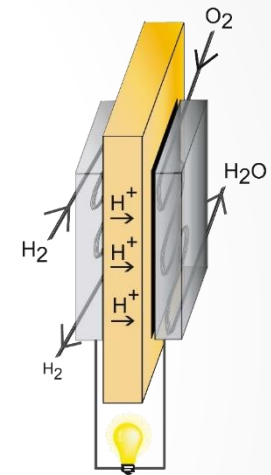
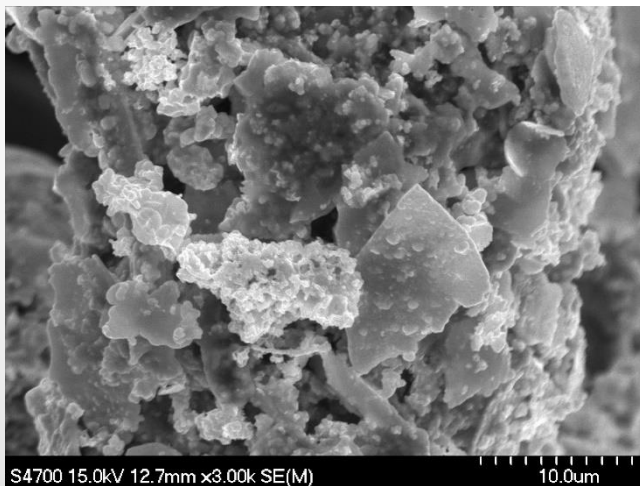
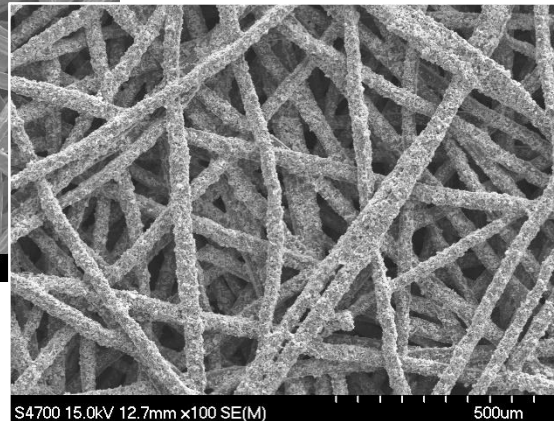
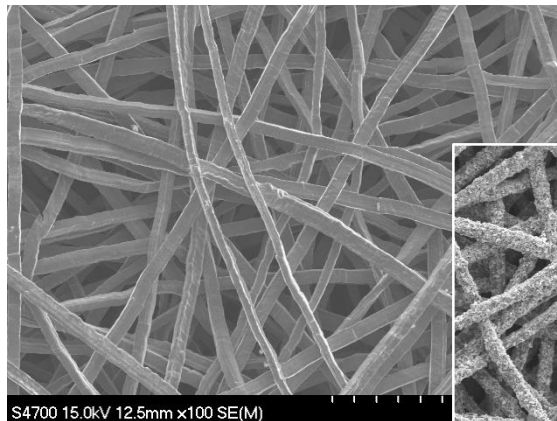
Princip konverze energie ve vodíkových procesech

Hlavní komponenty a jejich modifikace - GDE

Princip konverze energie ve vodíkových procesech

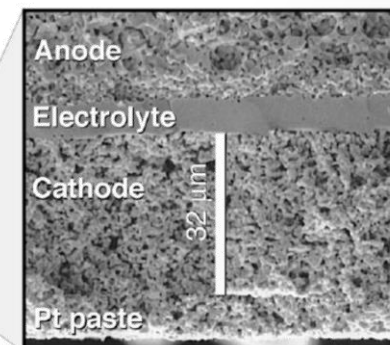
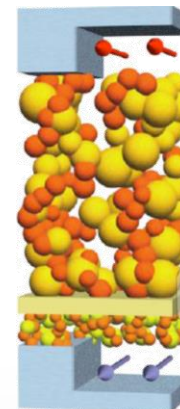
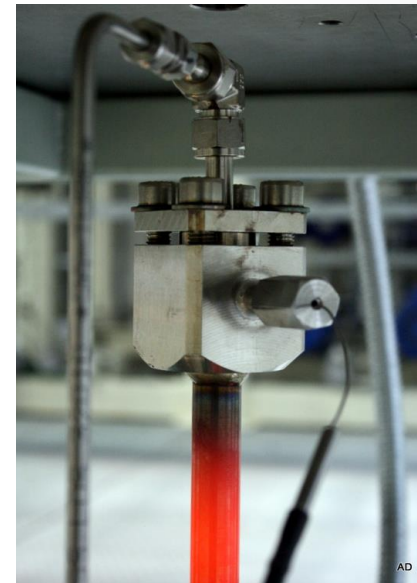
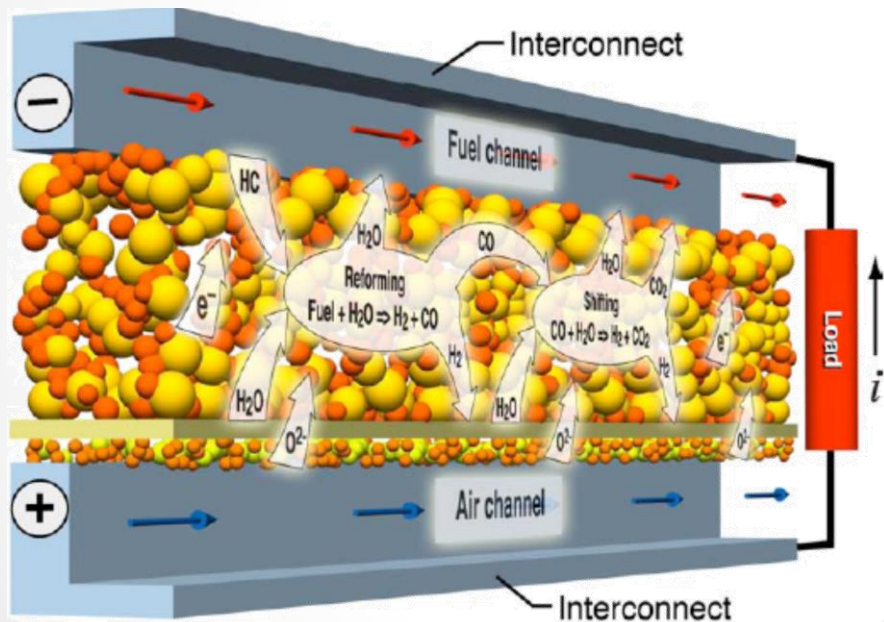
Hlavní komponenty a jejich modifikace – Ti PTL

Princip konverze energie ve vodíkových procesech

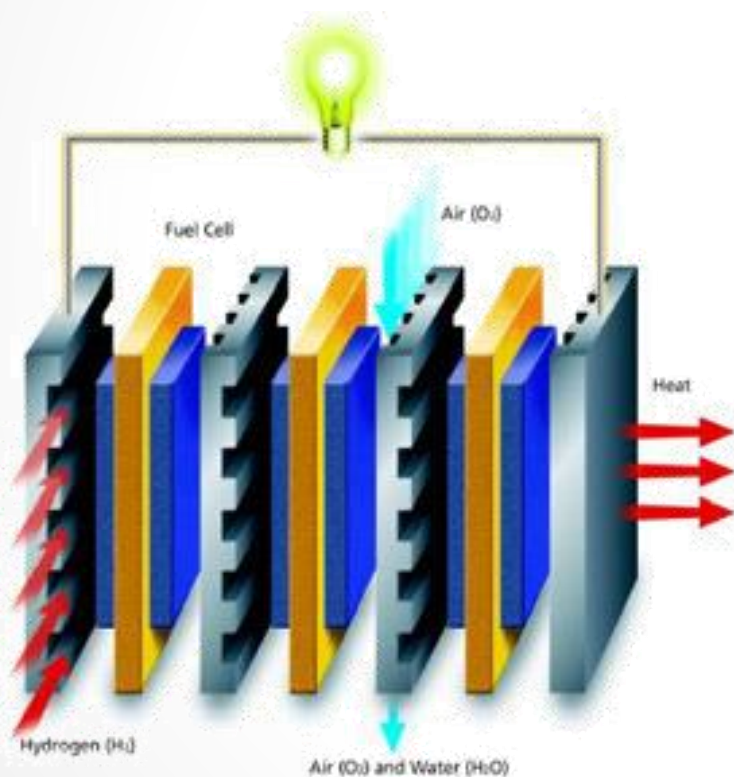
Hlavní komponenty a jejich modifikace

MEA fabricated by ITN energy Systems

Princip konverze energie ve vodíkových procesech

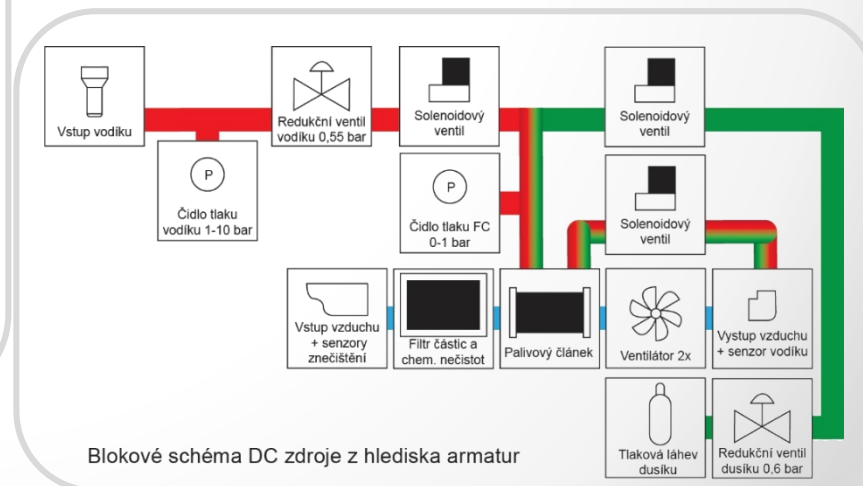
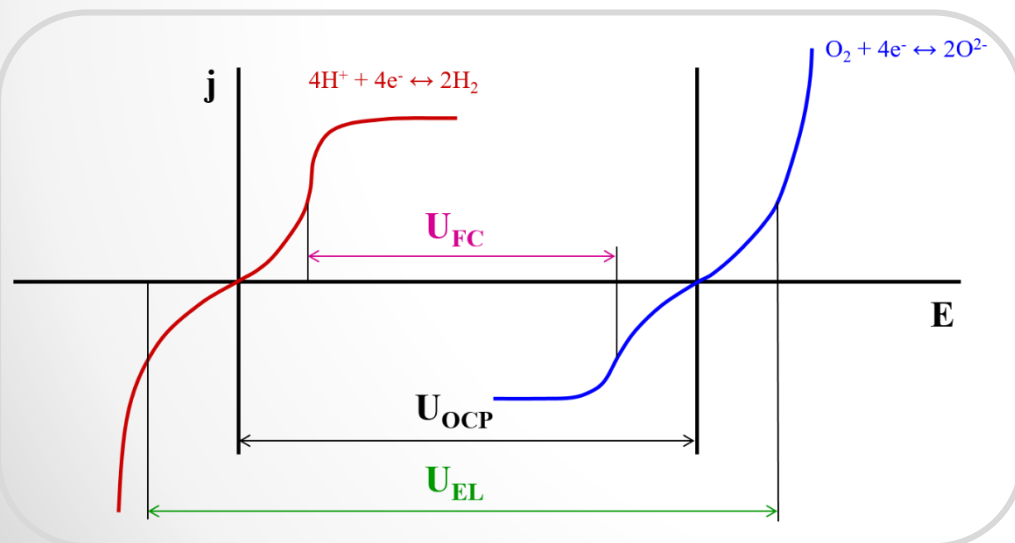
Svazek a aspekty jeho použití

Princip konverze energie ve vodíkových procesech

Palivový článek vs. elektrolytický rozklad vody

formálně identické děje lišící se pouze směrem průběhu reakce
klíčový vliv kinetiky elektroodových reakcí odrážející se v potenciálu elektrod
výrazné dopady na volbu konstrukčních materiálů a katalyzátorů
otázka takzvaných reverzibilních jednotek

Elektrolýza vody

Nejvhodnější technologie pro konverzi (zelené) energie

přímá konverze v jednom technologickém kroku

voda jako vstupní surovina

vyšoká čistota produktu

Lurgi, 3 MPa, capacity 760 Nm³ h⁻¹, 5 MW

Elektrolýza vody

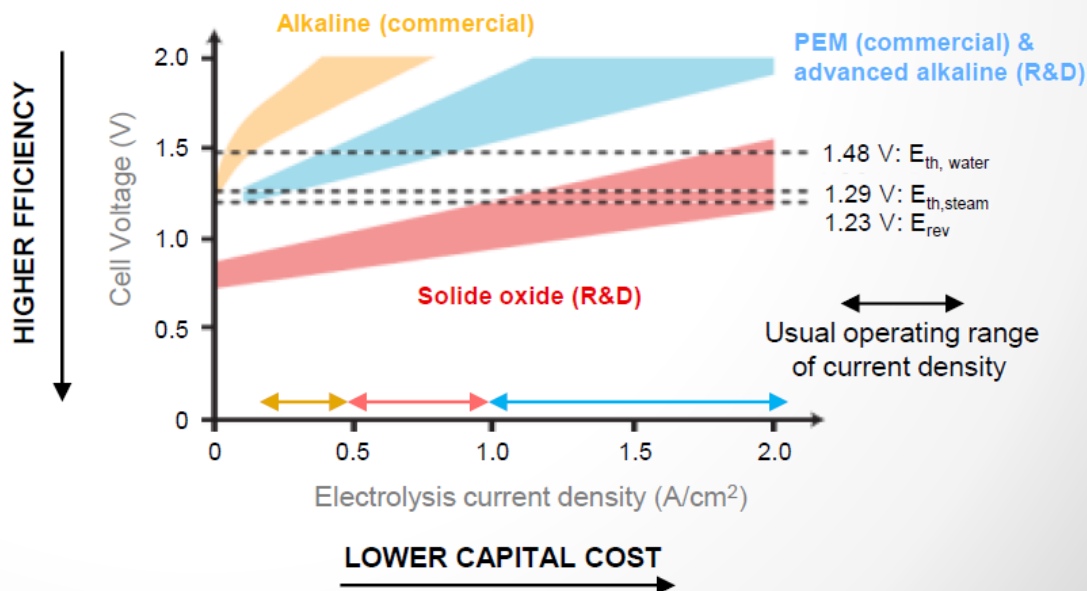
V současnosti rozvíjené technologie

alkalická s kapalným elektrolytem

kyselá s protonově selektivní membránou

alkalická s polymerní anion selektivní membránou

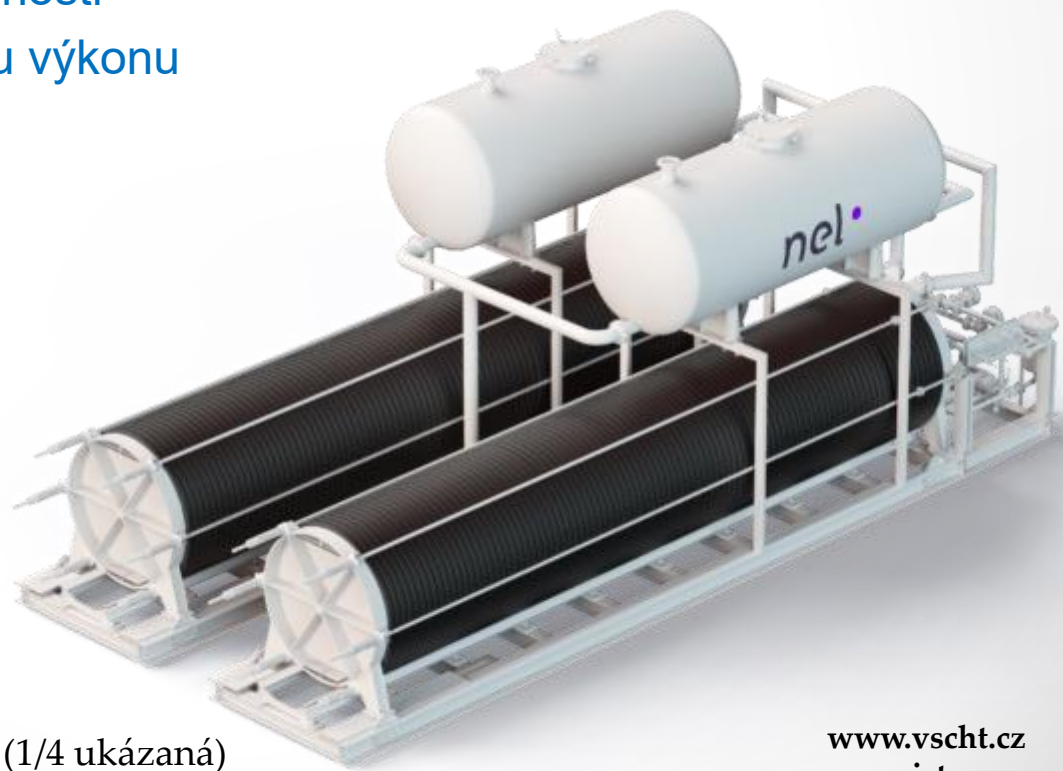
vysokoteplotní a keramickou membránou

Alkalická elektrolýza s kapalným elektrolytem

Tradiční ověřená technologie

výzkum zaměřen na adaptaci pro obnovitelné zdroje
zvýšení flexibility and účinnosti
odolnost vůči nestabilnímu výkonu
separátor a elektrody
automatizace

NEL; 3.880 Nm³/h; 4,5 MW; 20 MPa (1/4 ukázaná)

www.vscht.cz
www.ict-prague.eu

Kyselá elektrolýza s polymerní membránou

Vnímána jako moderní, vysoce progresivní technologie

výzkum zaměřen na „scale-up“
vysoká flexibilita a hustota energie
materiálové nároky
automatizace

SIEMENS; 225 Nm³/h; 1,25 MW; 3 MPa

Vysokoteplotní elektrolýza s keramickou membránou

Vysoce účinná technologie s širším spektrem možností

výzkum zaměřen na stabilní materiály a konstrukci

vysoká flexibilita a hustota energie

vysoká účinnost

možnost tzv. koelektrolýzy

SUNFIRE; 200 Nm³/h; 750 kW; 0,1 MPa

www.vscht.cz
www.ict-prague.eu

Jsou tyto technologie využívány v praxi?

Tři základní případy

dlouhodobě využívány

alkalická elektrolýza vody s kapalným elektrolytem
vodík jako chemická surovina (amoniak)
lokality s přebytkem elektrické energie
podíl na kapacitě menší než 1 %

demonstrační fáze

nová generace alkalického procesu a procesu s protonově selektivní membránou
ověření provozu za průmyslových podmínek a v průmyslovém měřítku
sběr nezbytných provozních dat a zkušeností

vývojová fáze

zejména vysokoteplotní procesy

Vybrané demonstrační projekty EU

AUDI e-GAS

demonstrace technologie P2G

6,3 MW alkalický elektrolyzér
vyrobený vodík použit k metanizaci CO₂
Audi, E-ON, ThyssenKrupp, ...
Werlte, Německo, 2013

ETOGAS
smart energy conversion

Vybrané demonstrační projekty EU

Energiepark Mainz

pilotní testovací jednotka

6 MW PEM elektrolyzér

vývoj a ověření funkce nových technologií

SIEMENS, Linde

Mainz, Německo, 2015

**ENERGIE
PARK MAINZ**

<https://www.energiepark-mainz.de/>

Vybrané demonstrační projekty EU

BigHit

system generace a využití obnovitelné energie

1 + 0,5 MW PEM elektrolyzéry

ostrovní systém založený na obnovitelné energii

komplexní řešení ukládání a využití energie

Orkneyské ostrovy, UK, 2017

BIGHIT

<https://www.bighit.eu/>

Vybrané demonstrační projekty

Projekty financované mimo EU

Fukushima Hydrogen Energy Research Field

10 MW elektrolyzér
ověření využití v dopravě energetice, ...
Fukushima (Japonsko), 2018

Foshanu City

6 MW PEM elektrolyzér
vodík pro plnicí stanice
Čína, 2018

řada dalších

GreenHydroChem (DE, 100 MW)
Centurion (UK, 100 MW)
Olympijské hry v Tokiu, ...

Nejvýznamnější dodavatelé elektrolyzérů

Rozdělení podle typu technologie

Alkalická elektrolýza

NEL	(NO)
IHT	(CH)
McPhy	(FR)
Hydrogenics	(CA)
NextHydrogen	(CA)
PERIC	(CN)
THE	(CN)
ThyssenKrupp	(DE)
Uralhimmash	(RU)

Nejvýznamnější dodavatelé elektrolyzérů

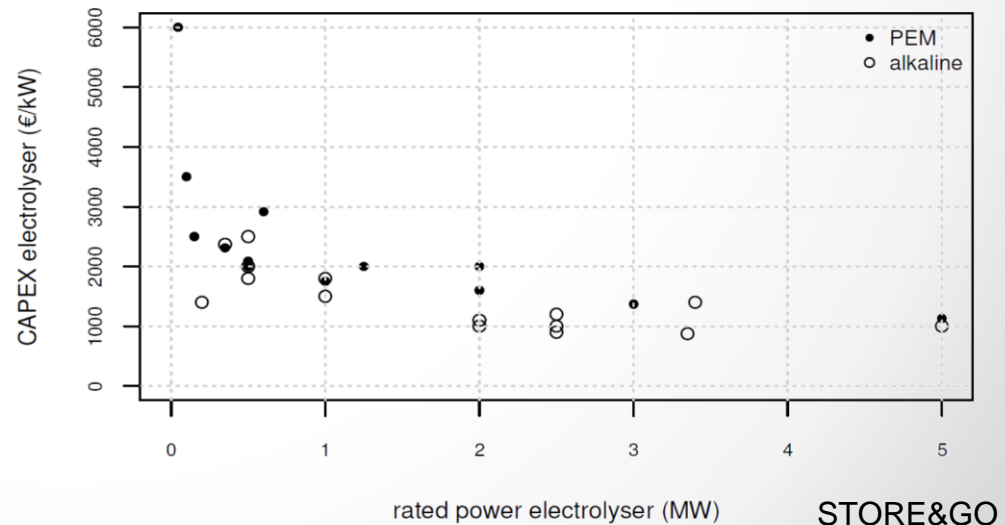
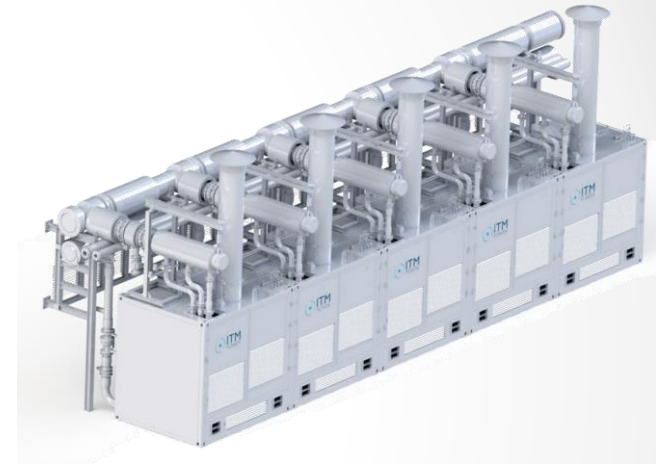
Rozdělení podle typu technologie

PEM elektrolýza

NEL	(NO)
Siemens	(DE)
ITM Power	(UK)
Hydrogenics	(CA)
PERIC	(CN)

SOEC

Sunfire	(DE)
---------	------

Palivové články

Nejúčinnější technologie konverze chemické energie na elektrickou

přímá konverze v jednom technologickém kroku

absence pohyblivých částí

nízké riziko škodlivých emisí

Stávající domény uplatnění

mobilita

kogenerační jednotky

záložní zdroje

ostrovní systémy

Ballard fuel cell stack

Palivové články

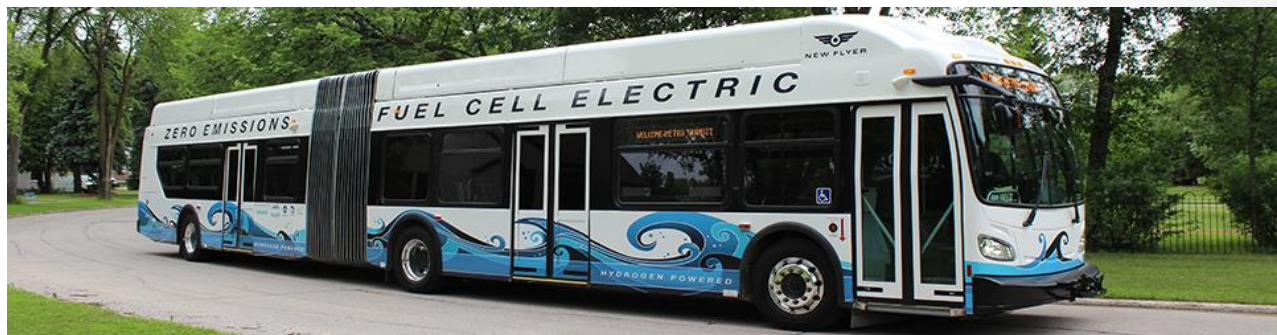
Komerční realizace

vysokozdvížné vozíky
kogenerační jednotky

Palivové články

Komerční realizace
osobní doprava

Palivové články

Komerční realizace

záložní zdroje energie
vojenské aplikace

Nejvýznamnější dodavatelé palivových článků

Rozdělení podle typu technologie

PEM FC

Ballard Power Systems	(CA)
Nedstack fuel cell tech. B.V.	(NL)
ElringKlinger AG	(DE)
PowerCell Sweden AB	(S)
Intelligent Energy Ltd.	(UK)
Nuvera Fuel Cells, LLC	(USA)
Doosan Fuel Cell America	(USA)
Toshiba Co.	(JP)

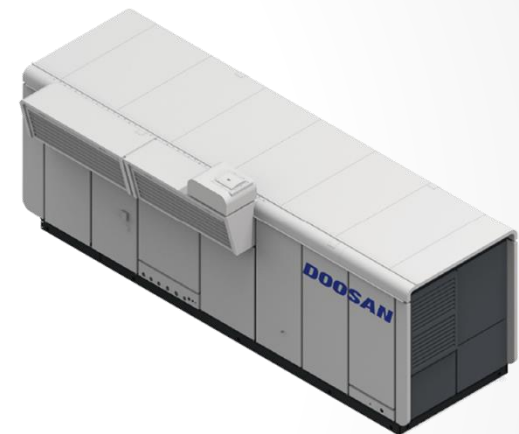
.....

SOFC

Sunfire	(DE)
Bloom Energy	(USA)
Ceramic Fuel Cells Ltd	(AU)
Mitsubishi Heavy Industries	(JP)

MFC

FuelCell Energy, Inc	(USA)
Gyeonggi Green Energy Co Ltd	(KR)

440kW PureCell® Model 400 NG
www.doosanfuelcell.com

Závěry

vodíkové technologie

silný tlak na rozšíření ze špičkových aplikací do běžného života
motivace dána možností přímého propojení s obnovitelnými zdroji energie
široké potenciální uplatnění

směry rozvoje jednotlivých technologií

dány zejména snahou o snížení investičních nákladů a zvýšení životnosti
atraktivní alternativu představuje rovněž cesta efektivní recyklace
probíhající demonstrační aktivity představují významný krok k široké aplikaci
některé technologie se již dočkaly omezeného komerčního nasazení

v nejbližším období lze očekávat prudký rozvoj zejména demonstračních aktivit
(2 x 40 GW do 2030)

výchova odborníků dosud zaostává za plány implementace vlastní technologie

Děkuji za pozornost!

Karel.Bouzek@vscht.cz

